

מחלוקת ר' יהודה ור' שמעון במוקצה

מח' ר"י ור"ש מוזכרת פעמים רבות בש"ס. במה בדיוק נחלקו? נסו לבחון את שיטתם בסוגיות שלפניכם, ובשיטות הראשונים. [בהמשך לימודנו נוכל לראות את שיטתם לאור סוגיות נוספות].

- א. **שבת מד.** משנה "מטלטלין נר חדש", וגמ' עד הנקודתיים.
- ב. **שבת מה.** "א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אין מוקצה לרבי שמעון... אסוחי אסחי לדעתיה מינייהו".
- ג. **שבת מו.** (באמצע) "רב מלכיא..." עד סוף העמ'.
- ד. **שבת מו:** "רמי ליה אביי לרבה... דמיזדקק ליה חכם".
- ה. **ביצה ל:** "תניא ר"ח בר יוסף קמיה דר"י... דמאתמול דעתיה עלויה".
- ו. **ביצה כד:** נכרי שהביא דורון לישראל, רש"י שם ד"ה אם יש מאותו המין במחובר אסורין.
- ז. **ביצה כז:** משנה "בהמה שמתה", וגמרא.
- ח. **בעל המאור,** תחילת פרק שלישי [יג. באלפס], עד "מחמת קדושתו ואיסורו"; **מלחמות** שם: "אלא מתוך הדברים נלמוד... ושתלשן הנכרי נמי בכלל גזירה זו".
- ט. **חולין טו:** "וכי הא דאמר רב אחא בר אדא אמר רב... גזירה שמא ירבה בשבילו". רש"י שם, סימן כ'.
- י. **ביצה כח:** "אמר ר"י אמר שמואל שפוד... אקוץ ברה"ר". ר"ן שם [טו: באלפס] ד"ה ומכאן מביאין ראייה.
- יא. **ביצה ל:** "תניא ר' חייא בר יוסף... דמאתמול דעתיה עלויה".
- יב. **בית יוסף** סימן שי"ח: "'והרי"ף בפרק כירה... מחמת איסור שחיטה לא דחאה הוא בידים"; שם בהמשך "ואם תאמר לדברי הרא"ש... מדלא שחטה אקצה"; שו"ע שי"ח, ב.
- יג. **שבת מה.** "בעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן חטים... הוקצה לאיסורו"; תוס' שם ד"ה היכא.
- יד. **רשב"א ביצה כז:** ד"ה מה חלה דקדשים; **רשב"א ביצה ל:** ד"ה הכא נמי.
- טו. **חולין יד.** משנה, עד "בהמה בחייה לגדל עומדת". **רשב"א** שם ד"ה ואת הנבלה לפני הכלבים.
- טז. **[שבת קנו:]** משנה "מחתכין", עד המשנה הבאה.
- יז. **ביצה ב.** תחילת המשנה, וגמ' עד ב: "סתם לן כר' יהודה דמחמיר"; **רש"י** ד"ה קא סלקא דעתין (תוס' ד"ה קא סלקא דעתין).
- יח. **אפיקי ים** (לרבי יחיאל מיכל רבינוביץ הי"ד), ח"ב סימן י"ט (מצ"ב).
- יט. **פסק ההלכה במח' ר"י ור"ש: שבת קנו:** משנה, עד המשנה בדף קנז. [פסק ההלכה לעניין יו"ט – גמ' בביצה ב: הנ"ל; שו"ע ורמ"א, תצ"ה, ד].

המאור הקטן מסכת ביצה דף יג עמוד א

והא דאמר רב פפא הלכתא נכרי שהביא דורון לישראל אם יש מאותו המין במחובר אסור פירשה ה"ר שלמה משום דכגורגרות וצמוקים דמי דאסח דעתיה מיניה וכן כל מחובר לקרקע אסוחיה אסח דעתיה מיניה ולא היה צריך לכל זה כי ברור הוא דמודה ר"ש בכל מוקצה מחמת איסור שאין דעתו עליו כגון כוס וקערה ועשית וזהו טעמו בבכור שאם עבר ובקרו אינו מבוקר דכיון דסבירא ליה אין רואין מומין ביום טוב מוקצה הוא מחמת קדושתו ואיסורו

מלחמת ה' מסכת ביצה דף יג עמוד א

אלא מתוך הדברים נלמוד שלא הודה ר"ש במוקצה מחמת איסור אלא כשהקצה אותו לאיסורו כגון שמן שבכוס ושבקערה ועשית דאיהו דחיה בידיה כדאיתמר בפ"ק דשחיטת חולין וטעמו של ר"ש בבכור לפי שא"א לעולם אלא באיסור ומי יימר דמיזדקי ליה חכם בעבירה הא בפירות שנשרו אינן אלא גזירה דשמא יעלה ויתלוש ושתלשן הנכרי נמי בכלל גזירה זו

רא"ש מסכת חולין פרק א סימן כ

כ [דף טו ע"ב] אמר רב דימי מנהרדעא הלכתא השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא *מאי טעמא כיון דלא אפשר כזית בשר בלא שחיטה כי קא שחיט אדעתא דחולה קא שחיט המבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזירה שמא ירבה בשבילו רב אלפס ז"ל הביא מימרא זו דרב דימי ולא הביא הא דרב יצחק בר אדא אמר רב השוחט לחולה בשבת אסור לבריא המבשל לחולה בשבת מותר לבריא מ"ט האי ראוי לכוס והאי אינו ראוי לכוס. משום דלאו הילכתא היא דמיירי בחולה שחלה היום ואסור ליה משום מוקצה. ואנן קיימא לן כרבי שמעון דלית ליה מוקצה מחמת איסור אלא בנר שהדליקו בשבת דדחייה בידיה. וגורגרות וצמוקים וכיוצא בהן. ומוקצה מחמת חסרון כס כמו שפסק רב אלפס ז"ל בפרק בתרא דשבת:

הר"ן על הרי"ף מסכת ביצה דף טו עמוד ב

ומכאן מביאין ראיה לפסוק במוקצה כרבי יהודה ביום טוב דהא רבינא גופיה דפסק בסוף פרק מי שהחשיך (דף קנז א) כרבי שמעון במוקצה מחמת מיאוס הכא לא שרי אלא מידי דהוה אקוץ ברה"ר הא למדת דמוקצה מחמת מיאוס לרבינא בשבת שרי וביו"ט אסור ולי נראה דהכא לא שייכא פלוגתייהו דרבי יהודה ורבי שמעון במוקצה מחמת מיאוס משום דלא אפליגו (רבנן) אלא בנר ישן שהוקצה בין השמשות מחמת מיאוס ולפיכך לרבי יהודה דאית ליה מוקצה אף על פי שהוא רוצה להשתמש ממנו באמצע שבת ואינו חושש למיאוס והרי הוא עכשיו אצלו כאלו נסתלקה ממנה הקצאתו אסור מכיון שהוקצה בין השמשות ולר"ש דלית ליה מוקצה כיון דהשתא חזי ליה אין הקצאתו שמערב שבת אוסרתה אבל שפוד זה אינו כן שמעיו"ט ראוי היה ובאמצע יום טוב הוא שנדחה ולפיכך כל שהוא רוצה להשתמש בו אי אתה יכול לאסרו עליו אא"כ תאמר דלא חזי כלל כאלו אין תורת כלי עליו עד שהרוצה להשתמש בו בטלה דעתו והוה ליה כי ההיא דאמרין לעיל [דף כו ב] אי דלא חזי כי אזמין מאי הוי ובכי האי גוונא לא שייכא פלוגתייהו דרבי יהודה ורבי שמעון במוקצה כלל:

בית יוסף אורח חיים סימן שיח

והרי"ף בפרק כירה (יז.) ובפרק קמא דחולין (ד.) כתב הא דאמר רב דימי הלכתא השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא וכו' והשמיט הא דאמר רבי יצחק בר אדא אמר רב השוחט לחולה בשבת אסור לבריא וכו' וכתב הרא"ש בפרק קמא דחולין (סי' כ) דטעמא משום דלאו הילכתא היא דמיירי בחולה שחלה היום ואסור ליה משום מוקצה ואנן קיימא לן כרבי שמעון דלית ליה מוקצה מחמת איסור אלא בנר שהדליקו בשבת דדחייה בידיה וגורגרות וצמוקים (מה.) וכיוצא בהם ומוקצה מחמת חסרון כס (קנז.) כמו שפסק הרי"ף בפרק קמא דשבת (ח.). וגם הרמב"ם בפרק ב' (ה"ט) כתב סתם השוחט לחולה בשבת מותר [לבריא] לאכול ממנו בשר חי וכו' וכתב על זה הראב"ד והוא שיהיה לו חולה מבעוד יום. וכתב הרב המגיד דלדידן דקיימא

לן כרבי שמעון אין מוקצה בשבת אלא מוקצה מחמת איסור שדחאו בידים אבל אם לא דחאו בידים מותר ואף על פי שהבהמה היתה מוקצה מחמת איסור שחיטה לא דחאה הוא בידים:

חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף כז עמוד ב

מה חלה דקדשים אף בהמה דקדשים הא דחולין שריא. כלומר ואפילו בריאה, וא"ת ומ"ש מגרוגרות וצמוקים דמודה בהו אפילו ר"ש דהכא דאין אדם מצפה אימתי תמות בהמתו הבריאה וקערה ועשית נמי דמודה בהו רבי שמעון, י"ל דהנך שאני דדחי להו בידים.

חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף ל עמוד ב

הכי נמי יושב מצפה אימתי תפול סוכתו. ואפילו למר בר רב יוסף דאמר חלוק היה ר' שמעון אפילו בבעלי חיים שמתו, לא דמיא סוכה לבעלי חיים דמיתה בבע"ח שכיחא.

חידושי הרשב"א מסכת חולין דף יד עמוד א

ואת הנבלה לפני הכלבים, פי' אפי' נתנבלה בו ביום, ומנא תימרא מדקתני סיפא ר"י אומר אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה אלמא שמעיה לת"ק דשרי אפילו נתנבלה בו ביום, ואוקימנא להא סתמא בריש ביצה כר"ש דלית ליה מוקצה, ובמס' ביצה (כ"ז ב') פליגי אמוראי בדר"ש דמר בר אמרימר משמיה דרבא אמר מודה היה ר"ש בבעלי חיים שמתו שאסורין ומר רב יוסף משמיה דרבא אמר חלוק היה ר"ש אף בבעלי חיים שמתו, ולמר בר אמרימר דאסר מוקי הא דנבלה במסוכנת מע"ש דדעתיה עליה מאתמול לחתכה לפני הכלבים היום ולמר רב יוסף דשרי מיירי הא דנבלה אף בבריאה מע"ש דקסבר מוכן לאדם הוי מוכן לכלבים, ולא תקשי ליה למר רב יוסף הא דתניא אבל כוס וקערה ועשית לא יזיזם ממקומן ומוקים לה בפרק כירה (מ"ד א') אפי' לר"ש, דשאני התם דדחינהו בידים ובשעת דחיתו לא היה יושב ומצפה לכבייתן, ואף על גב דלית ליה לר"ש מוקצה מחמת איסור ואף על גב דדחיי' בידים כגון נר שהדליקו בה באותו שבת כדאיתא בשילהי מס' שבת (קנ"ז א'), שאני כוס ועשית דמתוך גדלן אינו יושב ומצפה לכבייתן אבל נר תמיד מצפה אימתי יכבה ויטלטלנו.

רש"י מסכת ביצה דף ב עמוד א

קא סלקא דעתין - להכי פרכינן מאי טעמייהו דבית שמאי, דקא סלקא דעתין דאפילו לרבי שמעון דשרי במוקצה בנוולד אסיר, דאילו במוקצה סבירא ליה: לא מקצי איניש מדעתיה מידי דחזי ליה, אבל נולד לא הוה ידע דנהוי דעתיה עלויה.

תוספות מסכת ביצה דף ב עמוד א

קא סלקא דעתין דאפי' מאן דשרי מוקצה בנוולד אסיר - דלא מקצי איניש מאי דחזי ליה אבל בנוולד לא הוה ידע מאתמול ותימה דהא רבי שמעון דשרי במוקצה שרי בנוולד כדאמרינן בשבת (דף כט). רבי יהודה אומר אין מסיקין בשברי כלים ור"ש מתיר אף על גב דהוי נולד וי"ל דלא דמי דהאי נולד דהכא הוי נולד טפי שמתחילה לא היה בעולם אבל התם הכלי היה בעולם רק שנשבר וכן משמע נמי בעירובין (דף מה: ושם) מיא בעיבא מיבלע בליעי ופריך כל שכן דהוי נולד ואסור ומאי פריך ודלמא ההוא כר' שמעון דהא רבי שמעון מתיר בנוולד אלא ודאי היינו טעמא כדפרישית דכיון דבליעי לא היו כלל בעולם ואפי' ר' שמעון מודה דהאי נולד אסור.